

De maatschappelijke waarde van vrijwillig jeugdwerk in Nederland

Samenvatting

Achtergrond: Vrijwillig jeugdwerk

In 2020 heeft Ecorys de maatschappelijke waarde van activiteiten van speeltuinen geraamd. In voorliggend rapport wordt een vergelijkbare raming gemaakt van de waarde van vrijwillig jeugdwerk. In dit rapport wordt onder vrijwillig jeugdwerk verstaan: activiteiten van vrijwilligersorganisaties gericht op kinderen tot 12 jaar en jongeren tot 18 jaar (hierna: jeugdigen). Het omvat daarmee zowel vrijwillig kinderwerk, als vrijwillig jongerenwerk, waarbij de activiteiten begeleid worden door vrijwilligers. Volgens recent onderzoek zijn er in Nederland ruim 50 organisaties werkzaam in het vrijwillig kinder- en jongerenwerk.¹ Voorbeelden van deze organisaties zijn Scouting, YMCA en Jong Nederland. De activiteiten van deze organisaties zijn gericht op ontmoeting, plezier, creativiteit, natuurbeleving, zingeving, sport en spel. Het gaat dan niet alleen om de wekelijkse groepsactiviteiten, maar ook om activiteiten die een keer per jaar plaatsvinden en (zomer)vakantiekampen. Sommige organisaties richten zich daarbij met name op kwetsbare jeugdigen. Samen met de speeltuinen bereiken deze organisaties meer dan 2 miljoen jeugdigen.²

¹ DSP (2022)

² Ibid.

³ Waar in dit onderzoek wordt gesproken over 'ouders', kunt u 'ouders en/of verzorgers' lezen.

Aanleiding en doel van het onderzoek

De partijen die vrijwillig jeugdwerk uitvoeren hebben behoefte aan inzicht in de maatschappelijke waarde van de activiteiten. Doel van het onderzoek is om beter zicht te krijgen op dit belang voor kinderen, vrijwilligers, ouders³ en de maatschappij als geheel. Het onderzoek is uitgevoerd in opdracht van Jantje Beton, in samenwerking met Scouting Nederland, YMCA, de Branchevereniging LOS en participanten van het Platform Ruimte voor de Jeugd.

Aanpak van het onderzoek

Om de maatschappelijke waarde van het vrijwillig jeugdwerk in beeld te krijgen is gebruik gemaakt van diverse bronnen en onderzoeksmethoden. Allereerst is de beschikbare literatuur bestudeerd. Vervolgens is een inventarisatie gemaakt van de effecten van vrijwillig jeugdwerk. Daarbij is als vergelijkingssituatie gehanteerd de situatie dat vrijwillig jeugdwerk niet zou bestaan en jeugdigen zich op reguliere wijze zouden moeten vermaken: thuis, op straat, bij vrienden, etc. Er is dus niet verondersteld dat deze jeugdigen in dat geval zouden uitwijken naar sportverenigingen en cultuurorganisaties.⁴

⁴ De reden voor deze aanname is dat niet voor elke jeugdige een dergelijk alternatief beschikbaar is. Bovendien zal een dergelijk alternatief niet voor elke jeugdige aantrekkelijk zijn.

Op basis van literatuuronderzoek, interviews en een validatiesessie met enkele representatieve partijen hebben we een inventarisatie gemaakt van de verschillende effecten. Vervolgens hebben we de omvang en maatschappelijke waarde van deze effecten geraamd, op basis van de beschikbare literatuur.

We willen de vertegenwoordigers van de volgende vrijwillig jeugdwerkorganisaties hartelijk danken voor hun tijd en input:

- Scouting Nederland;
- YMCA;
- JongNL Limburg;
- MissieNederland;
- Humanitas
- Branchevereniging LOS
- Jantje Beton.

Uitkomsten en effecten

Ons onderzoek laat zien dat vrijwillig jeugdwerk effecten heeft op alle betrokkenen: jeugdigen,⁵ hun ouders, en de vrijwilligers die de activiteiten voor de jeugdigen uitvoeren.

Zo leidt het vrijwillig jeugdwerk voor jeugdigen tot een verbeterde mentale gezondheid en persoonlijk welbevinden, een verbeterde fysieke gezondheid, verbeterde

schoolprestaties, verminderde criminaliteit en in de toekomst een betere positie op de arbeidsmarkt. Niet al deze effecten kunnen in een geldwaarde worden vertaald. Voor zover dat wel mogelijk is schatten we deze waarde op ruim € 20 miljoen per jaar.

Vrijwilligers in het jeugdwerk doen vaardigheden op die ze anders mogelijk niet, of in mindere mate zouden realiseren. Daarbij kan men denken aan de ontwikkeling van organisatorische of didactische vaardigheden. Als gevolg hiervan verbetert hun toekomstige positie op de arbeidsmarkt. Tevens leidt het doen van vrijwilligerswerk op jeugdige leeftijd er toe dat de kans dat men op latere leeftijd vrijwilligerswerk doet of zich anderszins inzet voor de samenleving groter is. De maatschappelijke waarde van deze effecten voor vrijwilligers is geraamd op € 40 tot 45 miljoen per jaar.

Voor de ouders en/of verzorgenden van jeugdigen die deelnemen aan activiteiten van vrijwillig jeugdwerk ligt de grootste winst in de extra tijd en ruimte die zij krijgen om andere werkzaamheden te doen. Daarnaast ervaren ze de positieve effecten die het jeugdwerk op de kinderen heeft. De maatschappelijke waarde van de vrijgekomen tijd is geraamd op € 75 miljoen per jaar.

⁵ In dit rapport wordt onder jeugdigen verstaan: kinderen en jongeren in de leeftijdscategorie 6 tot 18 jaar.

Opgeteld komt de maatschappelijke waarde van de effecten van vrijwillig jeugdwerk uit op € 140 miljoen. In een eerder onderzoek hebben we een indicatieve raming opgesteld van de maatschappelijke waarde van speeltuinen.⁶ Deze kwam uit op circa € 52 miljoen per jaar.

Conclusie

Op basis van de nu gebruikte en beschikbare informatie is het lastig om exact aan te geven wat de maatschappelijke waarde van het vrijwillig jeugdwerk is. Via literatuurstudie in het buitenland en literatuur over vergelijkbare typen activiteiten is het mogelijk geworden een indicatief beeld te schetsen. Op basis van onze analyse ramen we de maatschappelijke waarde van vrijwillig jeugdwerk, inclusief de activiteiten van speeltuinen, op € 190 tot 200 miljoen per jaar. Daarnaast zijn er nog relevante maatschappelijke effecten die alleen kwalitatief zijn benoemd, omdat deze met de huidige kennisbasis niet konden worden gekwantificeerd.

⁶ Ecorys (2020)

Aanpak

Om inzicht te krijgen in de maatschappelijke waarde van het vrijwillig jeugdwerk in Nederland, heeft Ecorys in de periode van december 2022 tot maart 2023 een analyse uitgevoerd. Deze analyse is aanvullend op de analyse voor activiteiten van speeltuinen.

Maatschappelijke waarde

In dit onderzoek is een inschatting gemaakt van de maatschappelijke waarde van het vrijwillig jeugdwerk. Om tot deze waardering te komen is de denkwijze van een maatschappelijke kosten-batenanalyse (MKBA) gevolgd. Daarbij heeft de focus gelegen op de baten, de maatschappelijke waarde van de activiteiten. De maatschappelijke kosten zijn niet in kaart gebracht.

De kern van het instrument MKBA bestaat uit het identificeren van de effecten van een project of activiteit op de totale samenleving, en het vervolgens waarderen van deze effecten in geldtermen (euro's). Het gaat dan om de effecten voor alle betrokkenen, de jeugdigen, de vrijwilligers, de ouders / verzorgers en eventuele andere partijen. Ook de effecten die geen prijs maar wel invloed hebben op het welzijn van jeugdigen, vrijwilligers en ouders (zoals sociale vaardigheden en kwaliteit van leven) worden zoveel mogelijk in geldwaarden uitgedrukt. Voor sommige effecten is dit echter niet mogelijk. In dit onderzoek hebben we gebruik gemaakt van kengetallen en

onderbouwde verwachtingen om tot een inschatting van de maatschappelijke baten te komen.

Aanpak

De **effecten** van vrijwillig jeugdwerk hebben wij in kaart gebracht door het analyseren van literatuur en door interviews te voeren met vrijwillig jeugdwerkorganisaties. De effecten betreffen niet alleen de wekelijkse activiteiten, maar ook jaarlijkse bijeenkomsten en vakantiecampen. Per activiteit zijn de effecten en het bereik bepaald.

Deze effecten hebben we samengebracht in een effectenschema. Dit schema hebben wij getoetst en aangevuld tijdens een validatiesessie met de bovengenoemde personen.

De **maatschappelijke waarde** van deze effecten hebben we vervolgens geschat aan de hand van kengetallen uit de beschikbare literatuur. In het bepalen van de waarde zetten we de huidige situatie af tegen de fictieve situatie dat er geen vrijwillig jeugdwerk zou zijn. Het verschil tussen deze situaties zien we als het effect van vrijwillig jeugdwerk. Indien er geen informatie beschikbaar is over de omvang van het effect of op welk deel van de jeugdigen het effect van toepassing is, hebben wij hier aannames voor gedaan.

Literatuuronderzoek

In het literatuuronderzoek hebben wij zowel internationale als Nederlandse literatuur meegenomen. De volledige literatuurlijst is beschikbaar in bijlage 1. In het beschrijven van de effecten is een onderscheid gemaakt tussen effecten die primair betrekking hebben op jeugdigen, op vrijwilligers en op ouders/verzorgers. Sommige van deze effecten komen uiteindelijk bij andere partijen terecht. Bijvoorbeeld: een verminderde behoefte aan zorg voor jeugdigen betekent uiteindelijk een lager niveau van zorgkosten voor de zorgverzekeraar. Omdat dit effect primair optreedt bij jeugdigen is het aan deze groep toegekend.

Interviews

Voor de inventarisatie van effecten van vrijwillig jeugdwerk hebben we ook informatie opgehaald bij vertegenwoordigers van vrijwillig jeugdwerkorganisaties. Het gaat dan enerzijds om het bereik van hun activiteiten (aantallen jeugdigen, vrijwilligers), anderzijds om de effecten die zij ervaren. We hebben gesproken met Scouting Nederland, YMCA, JongNL Limburg, MissieNederland en Humanitas. De organisaties richten zich op kinderen en jeugdigen in Nederland. Elke organisatie heeft een duidelijke eigen identiteit. De meeste van deze organisaties hebben pedagogisch beleid en hun activiteiten zijn gericht op niet-formeel leren.

Figuur 1 Organisaties betrokken bij interviews en validatiesessie

Validatiesessie

Na het in kaart brengen van de effecten en omvang van het bereik, hebben we een validatiesessie georganiseerd. Het doel van deze sessie is het valideren van de verzamelde informatie over de activiteiten, de bereikte doelgroepen en de grootte van de doelgroepen. Ook worden de effecten besproken en voor welke doelgroep deze gelden. Tijdens deze sessie hebben we wederom met de vrijwillig jeugdwerkorganisaties gesproken.

Afbakening onderzoek

In dit onderzoek hebben wij ons gericht op het vrijwillig jeugdwerk. De vakantiecampen die deze organisaties organiseren zijn eveneens meegenomen. Activiteiten die lokaal door

informele organisaties tijdens vakanties worden georganiseerd zijn niet meegenomen.

Representativiteit

De maatschappelijke waarde is geschat voor de gehele groep jeugdigen, vrijwilligers en ouders die in Nederland door vrijwillig jeugdwerk beïnvloed worden. Deze aantallen zijn gebaseerd op de recente inventarisatie door DSP.⁷ De vijf organisaties dekken samen ongeveer 65% van het totale bereik af.

Beperkingen

Er zijn in de literatuur nauwelijks wetenschappelijk onderbouwde analyses beschikbaar die specifiek gaan over de effecten van activiteiten van vrijwillig jeugdwerk. Om deze reden hebben we gebruik gemaakt van literatuur over interventies die min of meer vergelijkbaar zijn met die van het vrijwillig jeugdwerk. Hierbij hebben we tevens gebruik gemaakt van buitenlandse en soms al wat oudere literatuur. Om deze reden heeft de hier gepresenteerde analyse een indicatief karakter. Het betrouwbaarheidsniveau van de analyse is daarmee vergelijkbaar met dat van de MKBA Speeltuinen.

---

⁷ DSP (2022)

Effecten

In dit hoofdstuk beschrijven wij de effecten die vrijwillig jeugdwerk op jeugdigen, vrijwilligers en ouders kan hebben. De effecten zijn verdeeld per groep en te zien in het effectenschema, zie Figuur 1 op de volgende pagina. In dit hoofdstuk lichten we de verschillende effecten toe.

Effecten op jeugdigen

Vrijwillig jeugdwerk heeft als effect dat het dagelijks welbevinden van jeugdigen verbetert doordat ze zich kunnen ontspannen en stress wordt tegengegaan. Emotioneel verbetert hun welbevinden door verbeterd zelfvertrouwen, zingeving en het tegengaan van eenzaamheid.

Qua persoonlijke ontwikkeling bevinden jeugdigen zich in een veilige, inclusieve omgeving, waarin zij zichzelf kunnen zijn, weerbaarder worden, hun talenten kunnen ontwikkelen, hun grenzen kunnen verleggen en een rolmodel kunnen vinden in de vrijwilligers om zich heen.

In lichamelijk opzicht bewegen jeugdigen tijdens activiteiten van vrijwillig jeugdwerk veel en blijven zij fit, naast een ontwikkeling van de fijne en grove motoriek en een verbeterde risico-inschatting, vooral bij activiteiten waarbij wordt gesport en gespeeld.

Betrokkenen verwachten dat bij jeugdigen sprake is van verbeterd burgerschap door een gevoel van verbondenheid, vertrouwen in de samenleving en buiten de eigen bubbel treden door deelname aan activiteiten van het vrijwillig jeugdwerk.

Als laatste ontwikkelen jeugdigen verschillende vaardigheden. Daarbij kan men denken aan taakvaardigheid, taalvaardigheid, organisatorische vaardigheden, creativiteit, plannings- en leiderschapsvaardigheden, doorzettingsvermogen, proactief gedrag en integriteit. Bij 'hard skills' kan men denken aan koken, varen, survivals, et cetera.

Deze effecten hebben een doorwerking op de kans op psychische problematiek, lichamelijke problematiek, ongevallen, niet-sociaal gedrag (bijvoorbeeld vandalisme), schoolprestaties, schooluitval en/of mogelijkheden op de arbeidsmarkt.

Heterogeniteit in de doelgroep

De effecten van vrijwillig jeugdwerk zullen niet voor alle jeugdigen hetzelfde zijn. In dit onderzoek besteden we specifiek aandacht aan jeugdigen met een 'rugzakje'. Ongeveer 18% van de jeugdigen in het vrijwillig jeugdwerk groeit op in bijzondere of kwetsbare omstandigheden.⁸ Dat kan gaan over:

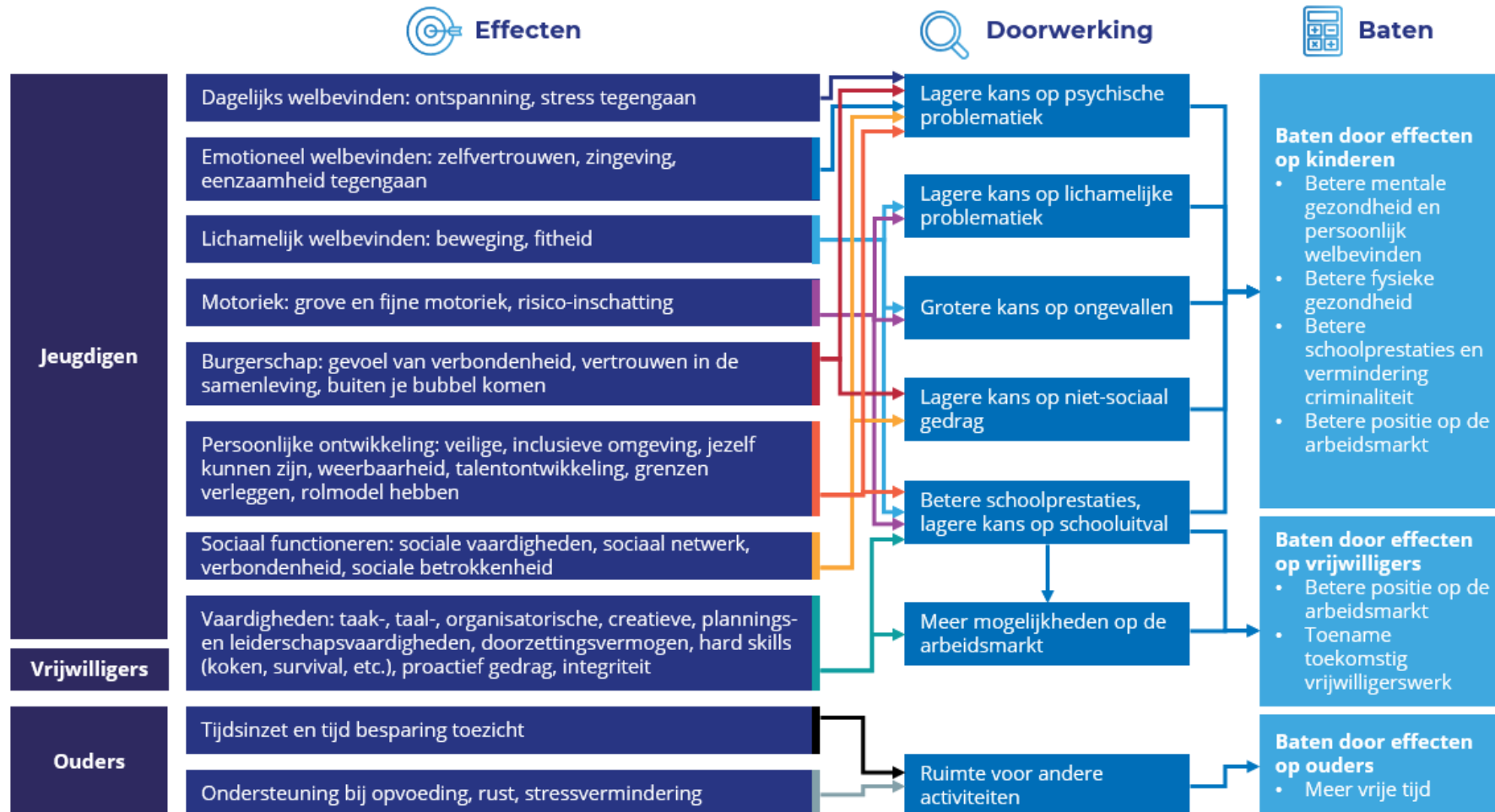
- Jeugdigen die opgroeien in een huishouden dat kampt met armoede en/of schulden;

⁸ Schatting op basis van de interviews.

Figuur 2 Effectenschema voor jeugdigen, vrijwilligers en ouders

- Jeugdigen met een gedragsaandoening of psychische aandoening, zoals ADHD of autisme;
- Jeugdigen die opgroeien in een huishouden met een migratieachtergrond of vluchtverleden;
- Jeugdigen met een ziekte of lichamelijke aandoening, zoals diabetes;
- Jeugdigen die een bijzondere rol in het gezin vervullen, bijvoorbeeld door mantelzorg te verlenen.

We verwachten dat de effecten van het vrijwillig jeugdwerk voor deze jeugdigen groter zijn dan voor kinderen die niet in deze doelgroep vallen.

Betere mentale gezondheid en persoonlijk welbevinden

Uit onderzoek blijkt dat spelen positief kan bijdragen aan de ontwikkeling en het welzijn van jeugdigen. Dit betreft de cognitieve, motorische en sociaal-emotionele ontwikkeling van een kind.⁹ Door te spelen leert een kind vaardigheden die van belang zijn voor een gezond leven op latere leeftijd. Spelen versterkt zowel de verbeelding als de persoonlijkheid van een kind. Hierdoor wordt het kind zich meer bewust van zijn verhouding tot de wereld en krijgt hij het gevoel meer grip te hebben op de werkelijkheid.¹⁰ Dit is bevorderlijk voor de mentale gezondheid en het persoonlijk welbevinden van een kind.

⁹ WUR (2007), Mulier Instituut (2009), De Vries & Van Veenendaal (2012), Brusonni et al. (2012), Goldstein (2012), Herrington & Brusonni (2015)

¹⁰ Ornelis (2015)

Ook de kans op eenzaamheid wordt door het meedoen aan activiteiten kleiner. We kijken hierbij naar het aandeel sterke emotionele eenzaamheid en sterke sociale eenzaamheid.¹¹ Verder zijn de effecten op dit vlak toe te schrijven aan andere oorzaken, zoals het hebben van een sociaal netwerk, ontspanning en zingeving. Dit heeft ook tot gevolg dat jeugdigen betere sociale vaardigheden hebben.

Betere fysieke gezondheid en ontwikkeling

Spelen is van groot belang voor de fysieke gezondheid fysieke en ontwikkeling van kinderen.¹² Kinderen blijven niet alleen fit door de activiteiten, maar kunnen ook hun fijne en grove motoriek verder ontwikkelen, naast een verbeterde vermogen tot risico-inschatting door sport en spelactiviteiten. Door voldoende beweging verkleint de kans op aandoeningen zoals depressie en diabetes. Dit heeft invloed op de zorgkosten, kwaliteit van leven en levensverwachting van kinderen. Sommige activiteiten die vrijwillig jeugdwerkorganisaties organiseren kunnen daarentegen de kans op ongevallen juist vergroten.

Persoonlijk welbevinden

Naast het beïnvloeden van zorgkosten heeft bewegen als effect dat de kwaliteit van leven wordt verhoogd. Dit komt direct door het verlagen van de ziektelast en indirect door de effecten op

¹¹ CBS (2022a)

¹² Mulier Instituut (2009), Flaes et al. (2016), Baquet et al. (2018), Reimers & Knapp (2018), Raney et al. (2019), Tortella et al. (2019)

mentale gezondheid en persoonlijk welbevinden. Binnen deze studie drukken wij de effecten hiervan in kwalitatieve termen uit.

Levensverwachting

Uit het verkleinen van de kans op aandoeningen komt ook voort dat het risico op vroegtijdig overlijden wordt verminderd. Oftewel: de levensverwachting van jeugdigen die deelnemen aan activiteiten van vrijwillig jeugdwerk, wordt verhoogd. Binnen deze studie drukken wij ook de effecten hiervan in kwalitatieve termen uit.

Blessures

Sommige activiteiten die vrijwillig jeugdwerkorganisaties organiseren, verhogen het risico op blessures. De zorgkosten die blessures met zich meebrengen, nemen we ook mee. Dit doen we op basis van hoe vaak sportblessures voorkomen en van welke aard deze blessures zijn.¹³ Deze blessures komen alleen voor bij vrijwillig jeugdwerk waarbij gesport of intensief gespeeld wordt, zoals bij scoutingactiviteiten.

Betere schoolprestaties en vermindering criminaliteit

Spelen kan ertoe leiden dat schoolprestaties van jeugdigen verbeteren. Fysieke activiteit leidt namelijk tot een toename van de doorbloeding in verschillende gebieden van de hersenen, waardoor de concentratie van jeugdigen op school toeneemt.¹⁴

¹³ CBS i.s.m. RIVM en VeiligheidNL (2021)

¹⁴ Stegeman (2007)

¹⁵ NJI (2022)

Schoolprestaties van leerlingen die meer tijd aan beweging besteden, blijven gelijk of verbeteren. Hieruit blijkt dat de fysieke activiteit de instelling tot leren en de algemene prestatiemotivatie vergroot.

Betere schoolprestaties – of het omgekeerde: minder schooluitval – hangt sterk samen met criminaliteit. Voortijdig schoolverlaters komen meer in aanraking met justitie dan jeugdigen die een startkwalificatie hebben gehaald. We nemen hierbij de laatste cijfers van voortijdig schoolverlaten in Nederland mee.¹⁵ De sociale binding die jeugdigen met school, vrienden en ouders hebben, heeft ook sterke invloed op criminaliteit.¹⁶ We nemen bij effecten op justitie het aandeel jongeren in Nederland met multiproblematiek en het aandeel verdachten onder jongeren mee.¹⁷

Door de bovengenoemde effecten op schoolprestaties en criminaliteit dragen de activiteiten van vrijwillig jeugdwerk bij aan een hogere productiviteit. Dit vertaalt zich op termijn naar een betere positie op de arbeidsmarkt.

Effecten op vrijwilligers

Hieronder beschrijven wij de maatschappelijke effecten van vrijwillig jeugdwerk op de vrijwilligers die de activiteiten uitvoeren. Deze effecten ontstaan doordat vrijwilligers

¹⁶ Traag & Marie (2011)

¹⁷ Onderwijsraad (2010); CBS (2022b)

vaardigheden ontwikkelen en daardoor (in de toekomst) meer mogelijkheden op de arbeidsmarkt krijgen. Ook kan een toename in toekomstig vrijwilligerswerk optreden.

Betere positie op de arbeidsmarkt

Het voornaamste effect voor vrijwilligers zit in het verwerven van vaardigheden. Zo wordt genoemd dat vrijwilligers organisatorische vaardigheden en leiderschapservaring opdoen. In de omgang met jeugdigen doen zij didactische vaardigheden op en kunnen ze fungeren als rolmodel voor kinderen, jeugdigen en elkaar.

Het opdoen van deze vaardigheden kan leiden tot een verbeterde positie op de arbeidsmarkt. Vrijwilligers kunnen hun CV onderbouwen aan de hand van opgedane vaardigheden in het vrijwilligerswerk en kunnen hun maatschappelijke betrokkenheid laten zien. De opgedane vaardigheden kunnen hen in de toekomst weer helpen bij het werk dat zij doen of zoeken.

Toename in toekomstig vrijwilligerswerk

Betrokkenen ervaren dat mensen die actief zijn in het vrijwillige jeugdwerk, vaak ook op andere plekken in de maatschappij actief zijn. Voorbeelden daarvan zijn de plaatselijke politiek, carnavals- of Oranjeverenigingen. Dat kan komen doordat de meeste mensen vrijwilligerswerk doen omdat zij de activiteit

leuk vinden om te doen en omdat ze het prettig vinden om iets voor een ander te kunnen doen.¹⁸

Vrijwilligerswerk doen in het jeugdwerk kan er daarnaast toe leiden dat vrijwilligers anderen ontmoeten en daarmee hun sociale netwerk ontwikkelen of uitbreiden. Dat gaat volgens betrokkenen ook over mensen ontmoeten die 'buiten je bubbel' zitten en die vrijwilligers in hun gewone dagelijks leven niet tegen zouden komen. Het hebben van sociale relaties helpt mensen om gezond te blijven of (weer) te worden. Daarbij is niet alleen het aantal maar ook de kwaliteit van de relaties van belang. Een groot en divers netwerk draagt bij aan de mate waarin mensen geneigd zijn elkaar te helpen.¹⁹ Dit effect kan weer leiden tot een toename in toekomstig vrijwilligerswerk.

Effecten op ouders

Hieronder beschrijven wij de maatschappelijke effecten van vrijwillig jeugdwerk op ouders. Daarbij doelen we op ouders, maar ook op verzorgers van jeugdigen thuis en jeugdigen die in instellingen verblijven. Deze effecten ontstaan doordat ze tijd besparen op toezicht en ruimte krijgen voor andere activiteiten (ontspanning, werk en dergelijke).

Meer vrije tijd

Omdat jeugdigen tijdens het bijwonen van vrijwillig jeugdwerk onder begeleiding staan van vrijwilligers, hoeven ouders minder

¹⁸ Movisie (2019)

¹⁹ Movisie (2016)

toezicht te houden. Dat geldt met name voor jeugdigen tot en met tien jaar oud, die nog niet zelfstandig alleen thuis kunnen blijven.^{20 21} Hoewel het ouders, vooral van jongere kinderen, tijd kost om hun kinderen te brengen naar en ophalen van activiteiten, wordt verwacht dat het ouders per saldo meer vrije tijd oplevert als hun kind deelneemt aan activiteiten van vrijwillig jeugdwerk. Deze vrije tijd zorgt voor ruimte om andere activiteiten uit te voeren, zoals ontspannende activiteiten en/of (betaald) werk.

Tijdens de validatiesessie kwam naar voren dat ouders ook meer tijd en ruimte voor andere activiteiten krijgen doordat zij worden 'ontlast' in de opvoeding: ouders hoeven minder tijd te investeren in het behalen van de effecten, die jeugdigen nu ervaren door het bijwonen van activiteiten van het vrijwillige jeugdwerk. Zo wordt door betrokkenen genoemd dat kinderen na het bijwonen van een vakantieweek thuis nieuw geleerd gedrag kunnen laten zien, zoals meer initiatief nemen. Dat wordt door ouders als prettig ervaren.

Overige effecten: sociale cohesie

In de analyse van de maatschappelijke waarde van speeltuinen is geconstateerd dat de aanwezigheid van voldoende, goede en veilige ontmoetingsplekken leidt tot ontmoeting en uitwisseling

tussen kinderen, tussen ouders en tussen kinderen en ouders, en dus tot meer sociale samenhang.²²

Sociale cohesie staat voor de mate waarin er sprake is van samenhang in de buurt, oftewel de mate waarin verschillende soorten buurtbewoners participeren in de buurt en elkaar ontmoeten. De activiteiten van vrijwillig jeugdwerk hebben evenzeer tot gevolg dat meer buurtgenoten elkaar tegenkomen en dragen daarmee bij aan meer sociale cohesie.

Effecten van speeltuinen

In ons eerdere rapport 'MKBA Speeltuinen: een onderzoek naar de kosten en baten van speeltuinen in Nederland' wordt verder ingegaan op de werking van de effecten die kinderen, jeugdigen en ouders genieten vanwege de aanwezigheid van speeltuinen.²³

²⁰ Bevolkingspiramide CBS (2022)
²¹ Jeugd & Gezin Utrecht, z.d.

²² Ecorys (2020, p. 18); Marlier et al. (2015); DSP (2022)
²³ Ecorys (2020)

Maatschappelijke waarde

In dit hoofdstuk geven we een indicatieve raming van de maatschappelijke waarde van de activiteiten van vrijwillig jeugdwerk. We doen dit aan de hand van een gedachtenexperiment: wat als er in Nederland helemaal geen vrijwillig jeugdwerk zou zijn? We beschrijven de waarde aan de hand van het eerder gepresenteerde effectenschema (figuur 1). Hierbij extrapoleren we naar de gehele groep kinderen, vrijwilligers en ouders in Nederland die door vrijwillig jeugdwerk worden beïnvloed.

Bereik van vrijwillig jeugdwerk

In het ramen van de waarde gaan we uit van het bereik zoals dat door DSP is geschat. Drie van de vijf geïnterviewde organisaties zijn samen verantwoordelijk voor ongeveer tweederde van het aantal kinderen dat bereikt wordt met structurele activiteiten en een vergelijkbaar deel van de vrijwilligers die actief zijn in het jeugdwerk.²⁴

Uit de interviews is tevens naar voren gekomen dat het bereik van (zomer)vakantiekampen in omvang vergelijkbaar is met dat van de structurele activiteiten, maar dat ongeveer 35% van de deelnemers aan die activiteiten geen deelnemer is aan de wekelijkse activiteiten. Het gaat in die gevallen dus om andere kinderen. Tevens hebben we uit de interviews afgeleid dat 18% van de kinderen uit kwetsbare gezinnen komt of een bijzondere

²⁴ Bron: DSP (2022). Het gaat om Scouting, YMCA en JongNL Limburg. Voor het structurele bereik van YMCA is uitgegaan van het aantal kinderen dat wekelijks deelneemt aan een activiteit.

persoonlijke achtergrond heeft. Tabel 1 en Figuur 3 vatten dit samen. Van de vrijwilligers is ongeveer 75% jonger dan 25 jaar.

Tabel 1 Bereik van de activiteiten vrijwillig jeugdwerk²⁵

	Structurele activiteiten	Zomerkampen/vakantieweken
Kinderen en jeugdigen (4 t/m 18 jaar)	240.000	220.000
- waarvan geen deelnemer aan wekelijkse activiteiten		80.000
Vrijwilligers	52.000	*

* Er is geen aparte schatting beschikbaar van het aantal extra vrijwilligers in vakantiekampen.

Figuur 3 Verhouding kinderen uit kwetsbare gezinnen of bijzondere omstandigheden op het totaal

²⁵ DSP (2022); interviews met betrokkenen

Maatschappelijke waarde van effecten op jeugdigen

Voor het ramen van de maatschappelijke waarde van de effecten op kinderen is nagenoeg geen wetenschappelijk onderzoek beschikbaar dat specifiek de omvang van de effecten van vrijwillig jeugdwerk heeft gemeten. Om die reden hebben we gebruik gemaakt van literatuur over interventies waarvoor wel analyses beschikbaar zijn en die min of meer vergelijkbaar zijn met de activiteiten die in het vrijwillig jeugdwerk plaatsvinden. Waar nodig is de omvang van de effecten van deze interventies aangepast naar rato van de relatie tussen de activiteiten van jeugdwerk en de gehanteerde interventie. Het betreft dan in het bijzonder de omvang van de effecten, dat wil zeggen het aantal jeugdigen dat een effect ondervindt. Vervolgens is aan de hand van kengetallen de waarde van de effecten vastgesteld. Het betreft daarmee een indicatieve raming van de maatschappelijke waarde.

Persoonlijk welbevinden

Een belangrijk effect is dat jeugdigen plezier beleven aan de activiteiten en daardoor beter in hun vel zitten. Daarnaast richten sommige van de activiteiten zich op zingeving. Het gevolg is dat de kwaliteit van leven voor de jeugdigen hoger ligt. Er is geen goede maatstaf beschikbaar om dit effect te waarden, reden waarom het kwalitatief wordt benoemd.

Zorgkosten

De activiteiten hebben naar onze inschatting een effect op de zorgvraag van de jeugdigen. Het gaat hierbij bijvoorbeeld om het voorkomen van psychische klachten, voorkomen van gevoelens van eenzaamheid, en, mede door fysieke activiteiten, om het voorkomen van obesitas van jeugdigen. Hier staat tegenover dat er ongevallen kunnen optreden, waardoor persoonlijk letsel optreedt. Op basis van buitenlands onderzoek en analyses van vergelijkbare interventies²⁶ is geraamd dat deelname aan vrijwillig jeugdwerk activiteiten betekent dat de kans op psychische klachten (depressie) en obesitas gerelateerde problemen (diabetes) met ongeveer 5% afneemt. Uitgaande van dit effect en de bijbehorende zorgkosten is de maatschappelijke besparing op zorgkosten als volgt geraamd:

Tabel 2 Raming van voorkomen zorgkosten jeugdigen (in miljoen euro per jaar)

Aandoening	Wekelijkse activiteiten	Vakantiekampen
Depressie	€ 17	€ 2
Diabetes	€ 5	< € 1
Letsel	- € 1	< € 1
Totaal	€ 21	€ 1

²⁶ Onder meer is gebruik gemaakt van: NJI & Ecorys (2019) en dan met name de effecten van Taakspel, Dibben e.a. (2017) over de lange termijn effecten

van deelname aan scouting; Ecorys (2021) aangaande het effect van sport en bewegen op zorgkosten.

In deze berekening is verondersteld dat een effect op langere termijn kan voortduren. Zo hebben Dibben e.a. aangetoond dat zelfs na tientallen jaren er nog een positief effect zichtbaar is van deelname aan scouting activiteiten op het psychisch welzijn.²⁷

Schoolprestaties en crimineel gedrag

Een betere sociale ontwikkeling en sterker sociaal netwerk leidt volgens diverse onderzoeken tot een vermindering van de kans op schooluitval en/of overlastgevend gedrag. Ook hier is uitgegaan van een vermindering van kans op deze problematiek met 5%. De hieruit volgende maatschappelijke besparing op onderwijs en kosten van politie en justitie is geraamd op minder dan € 1 miljoen per jaar.

Waarde van effecten voor vrijwilligers

Voor wat betreft de vrijwilligers zijn twee typen effecten gekwantificeerd. Het belangrijkste effect voor jeugdige vrijwilligers is dat zij uiteenlopende vaardigheden opdoen die zij in hun toekomstige loopbaan kunnen inzetten. Verhoging van vaardigheden leidt in het algemeen tot een hoger verdienvermogen, wat een uiting is van efficiënter werken.

²⁷ Dibben et al. (2017)

²⁸ Voor de berekening is uitgegaan van 75% van de vrijwilligers in het jeugdwerk die jonger zijn dan 25 jaar. Het effect op verdienvermogen is geraamd op ruim € 1250 per jaar.

Op basis van de vaardigheden die jonge vrijwilligers leren is geraamd dat hun toekomst verdienvermogen ongeveer 2% hoger zal liggen dan zonder dit vrijwilligerswerk het geval zou zijn.²⁸ De maatschappelijke waarde hiervan is geraamd op ruim € 40 miljoen per jaar.

Een tweede effect dat is genoemd is dat jeugdige vrijwilligers ook in de toekomst een grotere neiging hebben om vrijwilligerswerk te doen. Er zijn geen onderzoeken beschikbaar die dit effect bevestigen, maar analyse van CBS gegevens over vrijwilligerswerk leert dat er mogelijk sprake is van een positieve samenhang.²⁹ Op basis van de cijfers is geraamd dat ongeveer 3 procent van de jeugdige vrijwilligers zonder deze ervaring ook in de toekomst geen vrijwilligerswerk zou doen. Als gevolg van hun inzet voor het vrijwillig jeugdwerk is er derhalve een positief effect. Dit waarde hiervan is geraamd op € 2 miljoen per jaar.

Waarde van effecten voor ouders

Vrijwillig jeugdwerk bereikt wekelijks 240.000 kinderen. Daarnaast gaan circa 220.000 kinderen jaarlijks naar een vakantiecamp van de vrijwillig jeugdorganisaties. Voor de ouders van deze kinderen betekent dit dat ze gedurende de wekelijkse activiteit, c.q. het zomerkamp geen toezicht hoeven (laten) houden op het kind. Dit bespaart hen tijd (of geld) die ze

²⁹

Gebruik is gemaakt van cijfers vindbaar op Statline. <https://www.cbs.nl/nl-nieuws/2022/42/steeds-minder-mensen-doen-vrijwilligerswerk#:~:text=In%20de%20oudste%20leeftijdsgroep%20had,naar%20rond%20de%2045%20procent.>

op een andere wijze kunnen besteden, bijvoorbeeld aan ontspanning, vrijwilligerswerk of betaalde arbeid. Deze tijd heeft dus maatschappelijke waarde. Om dit effect te waarderen is verondersteld dat dit effect alleen optreedt voor jeugdigen die jonger zijn dan 11 jaar³⁰ en dat het per kind om een ouder/verzorgende gaat. De waarde van dit effect is geraamd op € 36 miljoen voor de wekelijkse activiteiten en € 40 miljoen voor de vakantiecampen van de vrijwillige jeugdwerkorganisaties.³¹

Samengevat: de maatschappelijke waarde van vrijwillig jeugdwerk

Navolgende tabel geeft een samenvattend overzicht van de maatschappelijke effecten van de activiteiten van vrijwillige jeugdwerkorganisaties. Naast de niet gewaardeerde effecten, zoals een positief effect op het persoonlijk welbevinden van jeugdigen, zijn de maatschappelijke baten geraamd op ruim € 140 miljoen per jaar. Het gaat hier om een indicatieve waardering, aangezien er relatief weinig wetenschappelijk onderzoek beschikbaar is en gebruik is gemaakt van analyses en literatuur over vergelijkbare interventies.

Tabel 3 Geschatte maatschappelijke waarde van activiteiten van vrijwillig jeugdwerk (in miljoen euro per jaar)

Type effect	Wekelijkse activiteiten	Vakantiecampen
Jeugdigen		
Persoonlijk welbevinden	+	+
Fysieke gezondheid	+	+
Minder zorgkosten	€ 21	€ 1
Meer vaardigheden en burgerschap	+	
Minder kosten onderwijs, politie justitie	< € 1	0
Vrijwilligers		
Toekomstig verdienvermogen	€ 41	*
Toekomstig vrijwilligerswerk	€ 2	*
Ouders		
Extra vrije tijd	€ 36	€ 40
Overig: sociale cohesie	+	+
TOTAAL	€ 100	€ 41

*: Effect niet apart bepaald. Is onderdeel van effect berekend voor wekelijkse activiteiten

³⁰ De leeftijdsgrens voor toezicht trekken we gelijk met de leeftijdsgrens voor aansprakelijkheid. <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/ouderlijk-gezag/vraag-en-antwoord/rechten-plichten-ouderlijk-gezag>

³¹ In de berekening is de waarde van een uur gewaardeerd op € 10. Deze waarde is gebaseerd op de reistijdwaardering voor motief 'overig', zoals gepubliceerd door Rijkswaterstaat <https://www.rwseconomie.nl/kengetallen/kengetallen-bereikbaarheid-map>. Geïndexeerd naar prijzen van 2023.

Maatschappelijke waarde inclusief speeltuinen

In 2020 heeft Ecorys een indicatieve raming opgesteld van de waarde van speeltuinen. Deze is op een vergelijkbare wijze tot stand gekomen. De twee ramingen betreffen verschillende doelgroepen en activiteiten en mogen worden samengevoegd. Navolgende tabel geeft het samenvattend overzicht van de maatschappelijke waarde van beide typen activiteiten gericht op kinderen en jeugdigen.

Opgeteld komen beide ramingen tot een totaaleffect van € 190 tot € 200 miljoen per jaar. Het gaat hier om een indicatieve schatting.

Tabel 4 Geschatte maatschappelijke waarde van activiteiten van vrijwillig jeugdwerk en speeltuinen samen (in miljoen euro per jaar)

Type effect	Vrijwillig jeugdwerk	Speeltuinen	TOTAAL
Jeugdigen / kinderen			
Welbevinden	+	+	+
Fysieke gezondheid	+	+	+
Minder zorgkosten	€ 22	€ 43	€ 65
Meer vaardigheden en burgerschap	+		+
Minder kosten onderwijs, politie justitie	< € 1	€ 7	€ 7
Vrijwilligers			
Toekomstig verdienvermogen	€ 41		€ 41
Toekomstig vrijwilligerswerk	€ 2		€ 2
Ouders			
Extra vrije tijd	€ 76		€ 76
Buurt			
Buurtactiviteiten	+	€ 2	€ 2
TOTAAL	€ 141	€ 52	€ 193

Bijlage 1: Literatuurlijst

- Baquet et al. (2018), 'Longitudinal follow-up of physical activity during school recess: impact of playground markings'
- Brusonni et al. (2012) 'Risky Play and Children's Safety: Balancing Priorities for Optimal Child Development'
- CBS (n.d.), 'Gezondheid en zorggebruik 2014-2021'
- CBS i.s.m. RIVM en VeiligheidNL (2021), 'Gezondheidsenquête/Leefstijlmonitor'
- CBS (2022a), 'Vooral jongeren emotioneel eenzaam in 2021'
- CBS (2022b), 'Landelijke jeugdmonitor 2022: Criminaliteit'
- CBS (2023), Bevolkingspiramide: leeftijdsopbouw Nederland 2023 (prognose), geraadpleegd van <https://www.cbs.nl/nl-nl/visualisaties/dashboard-bevolking/bevolkingspiramide>
- De Vries & Van Veenendaal (2012), 'Het belang van buitenspelen'
- Dibben C, Playford C, Mitchell RBe(ing) prepared: Guide and Scout participation, childhood social position and mental health at age 50—a prospective birth cohort study J Epidemiol Community Health 2017;71:275-281.
- DSP (2022), 'Vrijwillig kinder- en jongerenwerk in Nederland'
- Ecorys (2020), 'MKBA Speeltuinen: Een onderzoek naar de kosten en baten van speeltuinen in Nederland'
- Ecorys (2021), 'De sociaaleconomische waarde van sporten en bewegen'
- Flaes et al. (2016), 'More children more active: tailored playgrounds positively affect physical activity levels amongst youth'
- Goldstein (2012), 'Play in children's development, health and well-being'
- Herrington & Brusonni (2015), 'Beyond Physical Activity: The Importance of Play and Nature-Based Play Spaces for Children's Health and Development'
- Jeugd en Gezin Utrecht (zonder datum): Kan je kind alleen thuisblijven? Geraadpleegd van https://www.jeugdengezinutrecht.nl/showfile.asp?fil_id=9689#:~:text=In%20de%20Nederlandse%20wet%20staat,toezicht%20thuis%20achter%20mag%20laten.
- Movisie (2016), 'Wat werkt bij sociaal en gezond'
- Movisie (2019), 'Cijfers over vrijwillige inzet, geraadpleegd van <https://www.movisie.nl/artikel/cijfers-over-vrijwillige-inzet>
- Mulier Instituut (2009), 'Gebruik en effecten van open bare sport- en speelruimte gemeente Almere'
- NJI & Ecorys (2019), 'Effectieve preventie Rotterdam.'
- NJI (2022), 'Cijfers over voortijdig schoolverlaten'
- Onderwijsraad (2010), 'De school en leerlingen met gedragsproblemen'
- Ornelis (2015), 'Speeltuin voor allen: een theoretische benadering van hoe een speeltuin kan worden ingericht'
- Raney et al. (2019), 'Physical activity and social behaviors of urban children in green playgrounds'
- Reimers & Knapp (2018), 'Playground usage and physical activity levels of children based on playground spatial features'
- RIVM (n.d.), 'Kosten van ziekten'

- Stegeman (2007), 'Effecten van sport en bewegen op school: een literatuuronderzoek naar de relatie van fysieke activiteit met de cognitieve, affectieve en sociale ontwikkeling', W.J.H. Mulier Instituut
- Tortella et al. (2019), 'Comparing free play and partly structured play in 4-5 years old children in an outdoor playground'
- Traag & Marie (2011), 'De invloed van sociale binding met school op voortijdig schoolverlaten en jeugddelinquentie', CBS
- WUR (2007), 'Spelen in het groen; effecten van een bezoek aan een natuurspeeltuin op het speelgedrag, de lichamelijke activiteit, de concentratie en de stemming van kinderen'

